

Sümegei György

OLTVÁNYI (ÁRTINGER) IMRE (1893–1963)

Pátzay Pál rövid jellemzése szerint „dr. Oltványi Imre a Jelzalog Hitelbank igazgatója volt. Kitűnő francia nyelvtudása okán, mert az elnök, úgy emlékszem, csak franciául tudott. Feleségül vette dr. Rózsa Miklós leányát. Rózsa az akkori ‘haladó’ művészet szervezője és hírlapi hirdetője volt. Oltványi e révén a művészekkel közeli barátságba került. Jelentékeny szerepe volt abban, hogy műgyűjtőket és a művészeket társaságába vonja. Ő maga is műgyűjtő volt.”¹ Bernáth Aurél a Gresham-körről, az asztaltársaságukról szólva élesebben fogalmazott vele kapcsolatban: „A szót rendszerint Oltványi Imre vitte, az egyensúlyzavarig feszített tetterő és maga a fékezhetetlen érvényesülési vágy. Valóban sokoldalú képességekkel rendelkezett. Az első világháborúban fogságba, Szibériába került, s ott négy év alatt jól megtanult oroszul, angolul és franciául. Hazatérve befejezte jogi tanulmányait, és a közgazdasági életben talál elhelyezkedést. Rövid pár év alatt a Magyar Jelzalog- és Hitelbank igazgatója lesz. Közben Rózsa Miklós lányát vette el feleségül, így a művészettel és a művész-társadalommal is szoros kapcsolatba került.”² Az Oltványi életműnek a főtiekben fölrajzolt sarkpontjait figyelembe véve jogosan fölmerülhet a kérdés, hogy e sok tevékenységű értelmiséginél³ milyenek a tevékenységi arányok, mikor, milyen mértékben kerül előtérbe az egyik vagy másik foglalkozási ág. Életrajzából mindez kiderülhet. Összességében mégis az rögzíthető, hogy polgári foglalkozásával párhuzamosan vált kiállításszervezővé, művészeti íróvá, szerkesztővé az 1930-as évek elejétől, majd 1945 után a politikai-közéleti tevékenysége került előtérbe, amit a nyugdíjazása előtti intézményvezetői (Magyar Nemzeti Múzeum, Szépművészeti Múzeum) periódusa zár le.

Oltványi Imre művészettörténeti fölkészültségéről, művészeti írói tevékenységéhez kapcsolódó tájékozódási képességéről kevés megbízható adat áll rendelkezésre. Kéziratban, a hagyatékában megmaradt verseiből és az első világháborús naplójából kitetszik, hogy eredendően talán művésznek, költőnek, poétának készülhetett. A késő szecesszió kissé szenvelgő, spleenes attitűdje kialakuló személyiségét is megé-

¹ Pátzay Pál autográf kézírata, 1976. szeptember 26. (Magántulajdon)

² Bernáth Aurél: *A múzsa udvarában*. Budapest, 1967. 53–58. (A Gresham-kör)

³ Ortutay Gyula jellemzése szerint: „Nemcsak a magyar képzőművészet egyik legönzertlenebb híve, szerelme és szervezője volt – az irodalomé éppen úgy, mint a kritikáé, a színházak, koncertek éppúgy vonzották, mint a filozófusok művei, a közgazdasági elméletek. A politika elvi, elméleti kérdései éppúgy foglalkoztatták, mint eleven, mindennapi gyakorlata”. Ortutay Gyula: Oltványi Imre temetésén. *Oltványi Imre emlékkiállítás*. Szerk. Solymos Ede. Baja, 1963. 5–7.

rintette. Ehhez nyilvánvalóan tápláló háttérként szolgált fiatalkori újságírói tevékenysége, amely föltétlen összekötöttetést, sőt, bejárást biztosított számára a művészvilágba. Pesti bölcsészként Szabó Lőrincsel járt együtt Riedl Frigyes Verlaine-szemináriumára,⁴ és az ifjú költőt bátorította a Babitscsal történő, a *Nyugatban* való megjelenés reményét adó találkozására:

Versek égtek a zsebemben. Ez, az
látta már őket, ifjúság, s igaz,
hogyan tetszettek, de én féltem. „Csak a
Nyugatba, kolléga úr!” „Csak oda!”,
bólintottam. „Harasó! Öregem,
boldogan közlik: Babits maga sem
rímel különbű!”⁵

A Babitscsal történt találkozását, s a hozzá való meghívását így rögzítette Szabó Lőrinc:

„Voltál nála?” Pontosan, józanon
beszámoltam. Bátyuska kacagott:
„Harasó! Hölgyek, Lőrinc befutott!”⁶

Oltványi hallgatott, hallgathatott művészettörténeti előadásokat is a pesti egyetemen, s nyilván hamar kialakulhatott érdeklődése a múzeumok, friss kiállítások iránt. Tájékozódása irányulásában, ízlése kialakulásában és a kortársi képzőművészeti életbe való bevezetésében⁷ meghatározó szerepe lehetett apósának, a modern művészet fontos istápolójának, Rózsa Miklósnak⁸ (Oltványi 1923-ban vette feleségül leányát Rózsa Lilliant).

⁴ Szabó Lőrinc: Verlaine a szemináriumban. *Szabó Lőrinc összes versei*. Sajtó alá rend. Kabdebó Lóránt. Budapest, 2003. II.: 142.

⁵ Szabó Lőrinc: Vers és szorongás. Uo., 143.

⁶ Szabó Lőrinc: Vissza, és mégis. Uo., 147–148., továbbá az „*Akkor hát szerdán...*” című vers, uo., 147. A hallgatótársainál idősebb, orosz fogságból hazatérő Oltványinak a „Bátyuska” becenevét használta Szabó Lőrinc, és a „harasó” kifejezéssel is őt jellemzi. Kapcsolatukról: *Érlelő diákok. Napló, levelek, dokumentumok, versek Szabó Lőrinc pályakezdésének éveiből, emlékezések az 1915–1920-as évekről*. Sajtó alá rend. Kabdebó Lóránt. Budapest, 1979. 134., 162., 169., 186., 193., 205.

⁷ Elsőként a Képzőművészek Új Társasága munkájába kapcsolódhatott be. „Szívvel-lélekkel csatlakozik a KUT mozgalmához. Ő fedezi egy ideig a KUT folyóirat anyagi terheit. Ezeket ugyan ránk, festőkre áthárította, de úgy, hogy képekkel fizethetünk. Főleg így keletkezett az ő szép és tekintélyes magángyűjteménye”. Bernáth 1967. i. m. 54.

⁸ Lyka Károly: Előszó. In: Rózsa Miklós: *A magyar impresszionista festészet*. Budapest 1914.; *Új színben. Rózsa Miklós és művészönarckép-gyűjteménye 1932–1943*. Kiállítási katalógus/MNG. Szerk. Veszprémi Nóra. Budapest, 2007.; *A Művészház 1909–1914. Modern kiállítások Budapesten*. Kiállítási

1. Pécsei József: Oltványi Imre, 1930-as évek második fele. © Magántulajdon.

Oltványi első, Egry József művészetéről szóló publikációjának a megjelenése és a házasságkötése között nyolc év telt el. Ez Oltványi sikeres banki pályakezdésének, politikai pályaindulásának és családalapításának az időszaka. Művészeti kapcsolatai,

katalógus/MNG. Szerk. Gömör Judit, Veszprémi Nóra. Budapest, 2009.; Kopócsy Anna: *Képzőművészek Új Társasága (1924–1950)*. Budapest, 2015.

személyes kontaktusai is ezidőtt, nyilvánvalóan Rózsa Miklós mellett erősödtek meg, beilleszkedve az ő társaságába. Újságíróskodásáról ugyan azt vallotta később: „fiatal koromban, [...] ábrándozásaimban folyton írók és festők között éltem”,⁹ de a képzőművészeteket ismerni, megismerni, vagy ugyanerről értő módon írni – egy mástól nagy távolságra eső dolgok. A banki beosztásokban lépésről lépésre fölfelé haladó tisztviselő, a politizáló, műgyűjtésbe kezdő Oltványi azonban messzemenően ambicionálhatta bekapcsolódását a művészeti életbe és az írásba. Rózsa Miklós segítő támogatása, szakmai biztatása s kapcsolatrendszere nélkül valószínűleg nem lett volna lehetősége erre. Oltványi be is vallotta ezt: „Művészeti felfogásom kialakulásában Rózsa Miklóson kívül Réti Istvánnak köszönhetek a legtöbbet”.¹⁰ S tegyük hozzá: továbbá a Gresham-körnek,¹¹ annak a baráti- és asztaltársaságnak, amely a KUT-összejövetel után együtt maradókból (először a Dunakorzóban, majd a Gresham kávéházban) bővült Oltványi 50. születésnapjára, az 1943-ban készített fénykép-tabló szerint huszonnyolc főre.¹²

Rózsa Miklós szakmai háterszága biztosíték lehetett számára arra is, hogy nem lép ingoványos, bizonytalan talajra. Igaz, az 1910-es évek forrongó avantgárdja meghűlt, a katolikus neobarokk időszaka ez, a bethleni konszolidáció ideje, Horthy első évtizede, az 1920-as évek Magyarországáé. A fölfedező, kockázatvállaló Rózsa és Oltványi között generációs és ízlés-, valamint habitusbéli különbségek is adódtak. Rózsa fölfedező, bemutató, mindig újat létesítő szervező volt, míg Oltványit inkább a már visszaigazolt, ismertté vált értékek vonzották. Az ő célja nem az új művészeti értékek föltáró bemutatása, úttörő fölfedezése volt, hanem a konzerválás, ismert értékek propagálása. Írói és szerkesztői munkássága persze nem nélkülözhetette a kockázatvállaló magatartást, a fölfedezést, a merész kiállást sem. Különösen így van ez a *Magyar Művészet* szerkesztői munkájával. (A lap az erősen jobbra tolódó politikai hangulatban és hisztériakeltésben jutott el az 1938. december végi megszűnéséig, amikor is a folyóirat kiadási engedélyét nem hosszabbították meg.)

Oltványi művészeti írói magatartása, fölkészültsége, a jól tájékozott értelmiségi attitűdje nyomon kísérhető az írásaiban. S általánosan elmondható az is, hogy a művelt, sokat és több nyelven olvasó-író polgár alapmagatartása a meghatározó. A művészetet ünnepek, a lélek ünnepének tartja, a pihenés széppé, harmonikussá tételére a legalkalmasabb eszköznek. Olyannak, ami a hétköznapi hajszoltságból kiemeli az embert. A mire való a művészet kérdésre Oltványi jellemző válasza: „amit a művészettől elvárhatsz: az élet szebbik mását.”¹³

⁹ A hetvenéves Réti István. *Jelenkor*, 5, 1943, 1. (január 1.) 6-7. – újra közölve: Oltványi Imre: *Művészeti krónika. Összegyűjtött képzőművészeti írások*. Sajtó alá rend. Sümei György. Budapest, 1991. 107-110. – az idézet: 109. [a továbbiakban ennek a kiadásnak oldalszámaira hivatkozom]

¹⁰ Uo., 109.

¹¹ Genthon István a Gresham-körrel és Wertheimer Klára a Gresham-körrel. *Enigma*, 28. 2021. No 106. 104-109.

¹² Sümei György: Oltványi Imre mint gyűjteményalapító és műgyűjtő. *Tanulmányok Zádor Anna 90. születésnapjára. Ars Hungarica*, 22. 1994. XXXIX. t.

Legelső, nyomtatásban megjelent művészeti írásában Oltványi kísérletet tesz a remekmű megfogalmazására, így: „A művészi alkotás összhangzatos és összefoglaló eredménye a remekmű, amely egyetlen lehetséges és végleges megfogalmazása egy adott koron belül a jelenségekről vagy dolgokról való művészi felfogásnak.”¹⁴ Későbbi írásaiban is figyel erre, mindig fontos műveket és alkotókat igyekszik ismertetni. Ezt az elvet az *Ars Hungarica* könyvsorozat szerkesztőjeként is törekszik betartani. A Genthon István szerkesztéséből átvett munkának Oltványi azt a határozott célt szabta, hogy szükséges „a sorozatot monografikus magyar művészettörténeté [...] fejleszteni”, továbbá azt, „hogymint elsősorban az élő művészekkel foglalkoznak”. S hogy a szerkesztő-válogató Oltványi számára kik fontosak az élő művészetből? Erre a kérdésre ugyanezen ismertetőjében válaszol. Úgy értékeli, hogy az 1930-as évek elején végbement „az a nyilvánvaló értékátalakulás, amely Berény, Szőnyiék nemzedékét mostanában az élre emelte”.¹⁵ Így valójában elhatárolódik az emigrációban élő, avagy lassan hazaszivárgó avantgárd alkotóktól (Kassáktól Mattis Teutsch Jánosig) és a római iskola művészeitől is (Aba-Nováktól Patkó Károlyig). Ez utóbbiakkal bizonyos átfedések azonban lehetnek, mivel néhány római ösztöndíjas a Gresham-körnek is aktív tagja volt,¹⁶ azonban nem ők képezték a római iskola fő sodrát. Oltványi a posztnagybányai, és az École de Paris igazodású/szellemiségű alkotókból választott, ám megvoltak érdeklődésének is a határai. Mivel szorosan kötődött a Greshamhoz, ami attól bármely irányban eltért, neki az már kevésbé tetszett. S hogy ezen az idő előrehaladtával kényszerült valamiképpen szerkesztőként változtatni, annak az is oka lehet többek között, hogy a kiválasztott generáció számottevő alkotói, vezető művészegyenlősei csak kis számban jelentkeztek. Persze kortársi generációja elé is tekint a szerkesztő, sőt a honfoglalás kori magyar művészetéről is közöl összefoglalót a Bisztrai Farkas Ferenc által kiadott, igényes, művészi megformálású¹⁷ sorozatban.¹⁸

¹³ Oltványi Imre: A rejtett szépségek mestere: Ferenczy Károly. *Jelenkor*, 2, 1940, 21. (november 1.) 11. p. - újra közölve: Oltványi 1991. i. m. 92-93. - az idézet: 93.

¹⁴ Oltványi Imre: Egrý József. *Új Szín*, 1, 1931, 1. 3-11. - újra közölve: Oltványi 1991. i. m. 7-11. - az idézet: 7.

¹⁵ Az *Ars Hungarica* sorozatra vonatkozó idézetek egy helyről valók: Sámán András [Oltványi Imre]: *Ars Hungarica. Magyar Írás*, 3, 1934, 5. 115-120. - újra közölve: Oltványi 1991. 16-19. - az idézet: 17.

¹⁶ Pl.: Bartha László, Barcsay Jenő, Szőnyi István, Pátzay Pál, Vilt Tibor. Ld.: P. Szűcs Julianna: *A római iskola*. Budapest, 1987. 123-124.

¹⁷ Farkas Judit: *Ars Hungarica. Bisztrai Farkas Ferenc és a két világháború közötti művészeti könyvkiadás. „Aki nem ír, hanem ír”. Bisztrai Farkas Ferenc emlékezete*. Tanulmányok, visszaemlékezések, dokumentumok. Szerk. Farkas Judit. Budapest, 2007. 17., 24-82.

¹⁸ Az *Ars Hungarica* sorozat megjelent kötetei: Genthon István: *Bernáth Aurél*. Budapest, 1932.; Ártinger Imre: *Egrý József*. Budapest, 1932.; Fenyő Iván: *Szőnyi István*. Budapest, 1934.; Tolnai Károly: *Ferenczy Noémi*. Budapest, 1934.; Farkas Zoltán: *Medgyessy Ferenc*. Budapest, 1934.; Ártinger Imre: *Derkovits Gyula*. Budapest, 1934.; Kállai Ernő: *Czóbel Béla*. Budapest, 1934.; Nyilas-Kolb Jenő: *Farkas István*. Budapest, 1935.; Körmendi András: *Kernstok Károly*. Budapest, 1936.; Gombosi György: *Beck Ö. Fülöp*. Budapest, 1938.; Fettich Nándor: *A honfoglaló magyarság művészete*. Budapest, 1935.

2. A Gresham-asztaltársaság, 1943. © Oltványi Noémi.

Furcsának tartható Oltványi önjellemzése, az a mód, ahogyan saját Egy-könyvét aposztrofálja: „Írása (mármint a sajátjáé) eléggé újszerű kísérlet a magyar művészeti irodalomban. Egyrészt fogalmi nyelvre akarja fordítani a festészet sui generis tartalmát és nyelvét, másrészt [...] Egy pszichikumából kívánja levezetni művészetének sajátosságait”. Ő az egész *Ars Hungarica* sorozatot¹⁹ kísérletnek fogja föl, s abban reménykedik, hogy „talán a sorozat munkatársainak együttműködése megteremti azt a képzőművészeti esszényelvet, amelynek egyértelműsége alkalmas lesz arra, hogy a művészeti tanulmányok a nagyközönség részére is legalább olyan hozzáférhetőek legyenek, mint az irodalmiak.”²⁰ Szimpatikus és fontos célkitűzése a képzőművészeti esszényelv megteremtésére való törekvés. Az elv azonban idealisztikus, mivel nem teremtődött meg a vágyott, sajátos képzőművészeti esszéstílus – ahogyan ekkoriban a magyar irodalmi esszé az első virágkorát élte Bálint György, Németh László, Cs. Szabó László, Szerb Antal és mások munkáiban –, és a pár ezres megjelenésű *Ars Hungarica* kötetek természetesen nem a nagyközönséghez, hanem elsősorban a szűkebb szakmához jutottak el. Összességében művészettörténeti jelentőségű a sorozat megjelentetése. Az 1930-as évtizedben első vonalbeli művészet-

¹⁹ Sodics Dominika: Az *Ars Hungarica*-könyvsorozat (1932–1938) és a Gresham-kör 1. *Enigma*, 28. 2021. No 106. 110–159.

²⁰ Oltványi 1991. i. m. 18.

történészek által bemutatott erősödő, a hazai festéztörténetben kulcsszerephez jutó életműveket tárt a nyilvánosság elé. Művészettörténeti értékelése szerint az *Ars Hungarica* a „korszak legjelentősebb művészeti könyvsorozata.”²¹ Az egyes kötetekről megjelent könyvismertetések természetesen árnyaltabb képet mutatnak.

Oltványi művészeti írói érdeklődésének centrumába elsősorban Egry József és Derkovits Gyula életműve tartozott, róluk írta az első könyv formában megjelent összefoglalót. Az Egry-könyvről megjelent ismertető²² a szerzőt új szereplőként üdvözlük a művészeti irodalomban, s az elismerés, a csodálkozó elutasítás, Egry bemutatása hiányosságainak a felsorolása egyaránt megjelenik. A *Diárium* recenziója szerint Egryről Oltványi „írt okos, lelkes tanulmányt”, s a festőt „elmélyedő elemzéssel közel is hozva az olvasóhoz.”²³ Nyilas-Kolb Jenő szerint Egry „»egyhúru« művészetét tárgyilagosan próbálja elemezni.”²⁴ Elek Artúr szerint Oltványinak „általában a magyarázás a célja. [...] Kár, hogy előadásának a módja a kelletténél elvontabb és spekulatívabb.”²⁵ Ybl Ervin szerint „agyonanalizálja Egry Józsefet, azok számára is megoldhatatlan rejtély lesz a művész, akik előtt a fénynek, ragyogásnak ez a költészet őszinte hitvallástétel volt. Az ilyen monográfiák ahelyett, hogy közelebb hoznák, az értetlenség homályába merítik a művészt.”²⁶ Ybl véleménye konvergál Fülep Lajoséval, aki az Oltványi által neki küldött könyvet levélben köszöni meg. „Az Ön értekezése jó nyomon jár, csak azt hiszem, nem megy egészen végig ezen a nyomon. Nézetem szerint, amit Ön E.[gry] líraiságának nevez, inkább csak látszata valaminek, ami mélyebben fekszik: valami kozmikus szemléletnek, amely nem fér el a szükségképp mindig töredékes képfornában, s ennek a szemléletnek vehicula egyfelől a fény, másfelől az adequat *nyílt* képforma.”²⁷

A Derkovits-kötet fogadtatása már valamivel elismerőbb volt, mint az Egryé, s ebbe talán belejátszhatott a könyv megjelenése előtt fiatalon meghalt festő tragikus sorsa iránti fokozott együttérzés is. A könyvismertető egy része már esszéről ír, s elismeri Oltványi lélekelemző képességét („Ártinger tökéletes biztonsággal dolgozik a lélekelemzés és az esztétika legfinomabb eszközeivel”). Boros Mihály szerint a könyv megjelenése „művészi élmény, mesteri írás”. Farkas Zoltán úgy értékeli, hogy az „első méltó igazságszolgáltatás, mely a szerencsétlen művésznek kijutott”. Ybl Ervin itt is kritikusabb hangjában már az elismerés is megjelenik: „Derkovits jellemző festői sajátosságainak markánsabb kiemelése, a szórászhasonlatos művészeti elemzés mérséklése mindenesetre előnyére vált volna a

²¹ *Magyar művészet 1919–1945*. Szerk. Kontha Sándor. Budapest, 1985. I.: 156.

²² Ld.: Bibliográfia.

²³ Két művészeti könyv [Egry József, Bernáth Aurél]. *Diárium*, 3, 1933, 5/6. 148–149.

²⁴ Nyilas Jenő: Genthon István: Bernáth Aurél (33 képpel) – Ártinger Imre: Egry József (33 képpel). Budapest, 1932: Bisztrai Farkas Ferenc kiadása. *Ars Hungarica* I. és II. kötet. *Magyar Művészet*, 9, 1933, 3. [96.]

²⁵ [Elek Artúr]: *Ars Hungarica. Ujság*, 1932. december 24. (289. sz.) 6.

²⁶ (Y. E.) [Ybl Ervin]: (Művészeti monográfiák). *Budapesti Hírlap*, 1932. december 31. (294. sz.) 9.

²⁷ *Fülep Lajos levelezése III. 1931–1938*. Sajtó alá rend. F. Csanak Dóra. Budapest, 1995. 150–151.

3. Oltványi Imre a *Politika* c. lap főszerkesztője, karikatúra, *Politika*, 1947. július 5. 2.

mint a túlesztétizálás terméke. Írásaiban találunk példát, példákat az öncélú, önmagáért való (nyugodtan hozzátehetjük: riasztó) esztétizálásra: „Erőteljes, tágtüdejű lélegzésük van a festményeknek: cselekvően kapcsolódtak az életbe.”²⁸ Az egyénien használt fogalmak egyike-másika szócsinálmánynak hat., pl. a Pátzay szobraival kapcsolatban emlegetett, de részletesebben, fogalmilag meg nem határozott „részarány”, „célszobrászat”, „stílkritika” fogalmak a szöveg fölött lebegnek. Mert a „részarány” lehetne a részeknek az egészhez való viszonya, egy méret-arány viszonyrendszerben. De Oltványi inkább misztifikálja a fogalmat, így: „A vasszigorú részarány zártsága, az újuló léptékek izgató játéka bonthatatlan összefüggést teremt, és alkalmat ad a szobrász formai kézírásának érvényesülésére akkor is, amikor csak egy művészi gondolat hevenyebb lejegyzéséről van szó.”³¹ Pátzayról írta még: „Ez az izléses képírás teszi egyik fő értékét a *Fésülködő nő*nek, amelyen a részarányosság pompásan fékezi a szobor zökkenő ritmikáját”. Oltványi igen impulzív, lázasan lelkesedő³² s nagy

különben értékes füzetnek”.²⁸ Derkovits nagymonográfusa, Körner Éva értékelése szerint: „Artinger érdeme, hogy a magyar politikai és szellemi életben, válságos időpontban kiállt egy olyan művészért, akinek esztétikai értékei összefonódtak az akkor már nagyon tagadott szociális állásfoglalással. [...] Megértően méltatta, indokoltan tekintette a Derkovits-mű társadalomkritikáját.”²⁹

A képzőművészeti esszényelv kialakítására való törekvést önmagára nézve is kötelezőnek érezte. Ezen akarattal, tudatossággal jegyében igyekezett sajátos fogalmakat használni, elmozdulni egyéni terminológia kialakítása felé. Felemás eredménnyel, mert semmiféle szakmai visszhangra nem talált a kísérlete, ami úgy is hathat bizonyos szempontból,

²⁸ A Derkovits-könyv sajtóvisszhangja egybegyűjtve: Oltványi-Ártinger Imre: *Derkovits Gyula*. 2. kiad. Előszó: Körner Éva. Szombathely, 1994. 71–87.

²⁹ Uo., 3–9.

³⁰ Oltványi-Ártinger Imre: Berény Róbert legújabb képei. *Berény Róbert festőművész gyűjteményes kiállítása*. Kiállítási katalógus/Fränkell. Budapest, 1937. 1–7. – újra közölve: Oltványi 1991. i. m. 70–71. – az idézet: 71.

³¹ Oltványi-Ártinger Imre: Pátzay Pál művészete. Kézirat, 1938. második fele – MI Adattár, ltsz.: MKCS-C-I-152.

³² „Amikor úgy vélte, hogy eleget tud a művészettörténetből, azonnal egy Brueghel-monográfiába

teherbírással dolgozni, szervezni tudó egyénisége túlzásaihoz sorolhatjuk az efféle részleteket. Írásai előkészítéséhez a művészi való alapos és részletes tájékozódása érdekében gyakran kért önéletrajzot az alkotóktól, amelyeket azután a fogalmazásában hasznosított (Kádár Béla,³³ Vilt Tibor³⁴ stb.).

Oltványi művészeti írói érdeklődésének centrumában - természetesen Egy és Derkovits mellett - a KUT és a Gresham-kör tagjainak a munkássága állt. Az 1930-as évek második felében ez a fajta esztétikai meggyőződés erősen különbözött a hivatalos irányzatoktól, a kormány támogatta műcsarnokiaktól, a római iskolától és az 1944 tavaszáig, a nyilas hatalomátvételig folyamatosan erősödő német művészeti befolyástól. Nála is föllelhetünk egyfajta visszavágódást a Trianon előtti Magyarországra: „A magyar nemzet sem adta fel - s nem adja fel ma sem - reményét a nagy nemzeti föltámadásnak.”³⁵ Kísérletet tett a magyar festészet nemzeti sajátosságainak a megfogalmazására: „Nemzeti sajátosságaink: a szín mindenek felett való uralkodó szerepe a forma fölött, az érzékletességet lágyan kendőző érzelmesség, a természethez való hűséges simulás, a képzeteknek a szerkesztés szigorú logikája felett való uralma, a festői harmóniák lírája.”³⁶

Gerevich Tibornak a római iskola kizárólagosságára törekvő, másokat elutasító magatartását - Rippl-Rónairól érkekezve - kifogásolta Oltványi. Állítása szerint „egy kassai előadásában 'blöff'-nek minősítette Rippl-Rónai József művészetét.”³⁷ Fölemlíti Gerevichről „az ún. 'római iskola' iránti apasági érzetét, [...] a Párizssal szemben gyakorta kimutatott ellenszenvét”, a „Róma-Párizs ellentét kiélezését”. Megnevezi „kisebb tehetségű tanítványait”, az őket aposztrofáló kifejezéseiből maró gúny árad: „inaskáinak”, „epigonjainak”, „aprószeneknek”, sőt, „Gerevich-boyoknak” nevezi őket. Kifogásolja, hogy Nagy Zoltán „hírhedt könyvében” Rippl-Rónainak „egy semmitmondó oldalt szentelt”.³⁸ Balás-Piri László német nyelvű összefoglalójából kiemeli, hogy a szerző „hiányolja Rippl-Rónaiban a nemzeti összetartozás mély érzését.” A korabeli Rippl-recepciónak e vitatható következtetéseivel szembeállítja Petrovics Elek adekvát Rippl-képét, és megjegyzi azt is, hogy „éveken át készültem egy Rippl-Rónairól szóló könyv megírására”, tehát öneki ezért is lényegbevágó kérdés a jelentős alkotó ambivalens értékelése. A Gerevichet és egyes

akart kezdeni. Alig bírtuk visszatartani.” - jegyezte föl Bernáth Aurél, ld.: Bernáth 1967. i. m. 54.

³³ Kádár Béla önéletrajz-vallomása. Sajtó alá rend., bev.: Sümegei György. *Művészet*, 18, 1987, 11/12. 56-61.

³⁴ Vilt Tibor vallomása. *Művészet*, 29, 1988, 10. 58-61.; Basch Andor festőművész önéletrajza, 1941. május. 4/6. - 7. lap (Magántulajdon).

³⁵ Oltványi-Ártinger Imre: A mai lengyel festészet. *Magyar Művészet*, 14. 1938. 104. - újra közölve: Oltványi 1991. i. m. 71-74. - az idézet: 72

³⁶ Oltványi Imre: Iványi Grünwald Béla. *Jelenkor*, 2, 1940, 20. (október 15.) 12. - újra közölve: Oltványi 1991. i. m. 90-91. - az idézet: 91.

³⁷ Oltványi Imre: Művészetpolitika és művészettörténet. Rippl-Rónai. *Jelenkor*, 5, 1943, 5. (március 1.) 9-10. - újra közölve: Oltványi 1991. i. m. 110-113. - az idézet: 110.

³⁸ Vitéz Nagy Zoltán: *Új magyar művészet*. Budapest, 1941. 84-85.

tanítványait bíráló írás – korábban sem fordult elő hasonló – megjelenése (1943. március 1.) után, március 17-én Gerevich fölhívta Oltványit,³⁹ és magyarázkodott.⁴⁰ Hivatkozott arra, hogy „annak idején mindent megtettem a Magyar Művészet megmaradásának érdekében”, s valójában följánlotta Oltványinak az általa jegyzett *Szép művészet szerkesztését*. Ám ezzel még nem ért véget a vita, mert a nagytekintélyű Szekfű Gyula védelmébe vette Gerevichet. Ő Oltványi Gerevich-jellemzését „minotaurusz-rajz”-nak minősíti, s kiemeli, „Hogy ma még vannak igazi művészek és azok háborítlanul dolgozhatnak, ez elsősorban az ő [értsd Gerevich] érdeme, mert ő harcolt minden megkötő törekvéssel, ő állott útjába a művészeti téren megkísérelt uniformizálásnak és diktatórikus törekvéseknek.” Elismeri azonban, hogy Gerevich „nem a párizsi vagy francia művészetet tartja károsnak utánzás esetén, hanem az ú.n. École de Paris irányát.”⁴¹

Oltványi már korábban, 1939 márciusában finom és burkolt célzást tesz a római iskolára: „mostanában, az olasz iskolák homályos és hangos stíluskeresésének idejében”.⁴² A *francia művészet vonzásában* című cikkében⁴³ Oltványi a francia művészet dicséretét zengi, s ellenpontként említi: „Hosszú évek óta nyakig ülünk a ’propagandában’. [...] A politikai propaganda tartalmatlan jelszavai úgy zümmögnek körülöttünk, mint a mérges darazsak. Már azt sem hallod, ha a romboló zsvajban a szellem, a művészet nemesen félénk hangja elbűvölő dallamba kezd. Hiába szavának varázsa, a ’világnézeti’ propaganda üstdobjainak robajával nem tudja fölvenni a versenyt”. Alig leplezett, már szinte nyílt németellenességét fogalmazta meg így. Ennek egyéni motivációjához hozzá kell számítani a *Magyar Művészet* folyóiratnak a szélsőjobboldali körök általi ellehetetlenítését, a támadásait végeredményét, a folyóirat megszűnését.

Oltványi a *Magyar Művészetet* Majovszky Páltól felelős szerkesztőként az 1935. évi 3. számtól vette át (amikor Majovszky betegsége elhatalmasodott), s az 1938. évi

³⁹ Oltványi gyorsírással – nem titkosírással, ahogy elterjedt a szóbeszédben – jegyezte föl a telefonbeszélgetésüket. Közli: *Fülep Lajos levelezés IV. 1939–1944*. Sajtó alá rend. F. Csanak Dóra. Budapest, 1998. 396–397.

⁴⁰ A Gerevich–Oltványi telefonbeszélgetésről az utóbbi által készített följegyzést Elek Artúr megkapta s leveleiben részletesen beszámolt az ügyről Fülep Lajosnak 1943. április 17-én. Ld.: *uo.*, 371.

⁴¹ Szekfű Gyula: Kéretlen válasz hívatlan szerzőtől. *Jelenkor*, 5, 1943, 7. (április 1.) 5. Elek Artúr szerint „Szekfű Gyula védelmére kel G[erevich]-nek és meglehetősen gorombán támadja O[ltványi]-t”. Fülep Lajos szerint „remek az Oltványi–Gerevich dialógus. [...] Derék ember Oltványi”. *Fülep Lajos levelezés IV.* 1998. i. m. 371, 395–397, 400. Gogolák Lajos évekkel később megidézte Gerevich Centrál kávéházi asztalát: „csakis a római iskoláról lehetett dicsérorlog beszélni, de Rippl-Rónairól szigorú ítélet hirdette két fekete kávé között, hogy nem tudott rajzolni, és felületes és korszerűtlen párisi”. Gogolák Lajos: Egy másik kávéházi asztal. *Politika*, 1947. július 26. (17. sz.) 9. – újra közölve: *Enigma*, 16. 2009. No 59. 156–159. – az idézet: 157.

⁴² Oltványi-Ártinger, Emeric: Mattyasovszky-Zsolnay (1885–1935). *Nouvelle Revue de Hongrie*, 31, 1939, 3. 248–250. – újra közölve: Oltványi 1991. 84–86. – az idézet: 86.

⁴³ Oltványi Imre: A francia művészet varázsában. *Jelenkor*, 2, 1940, 3. (február 1.) 7. – újra közölve: Oltványi 1991. 88–90. – az idézet: 88.

KIK VAGYUNK?...

Iria: GOGOLAK LAJOS

A *Politika* mult heti számában cikk jelent meg, amely elmondotta a *Független Kisgazda Párt* ügyvezetői bizottságának ideológiai programját, elmondotta azt a folytonosságot, melyre ez a csoport a magyar politika történetében hivatkozik. De a politika egyetlen emlekező dolga is. Nézzük csak végre, kik képviselik ezt a politikát. *Kik azok a férfiak, akik előzőleg látták kezretől loppa* azt a csoport, mely a magyar politikai események mértékét megmérte. Jelenleg valamennyi a magyar kérdések magáról és tárgyilagossá szemléltet, komoly és kevert realitások.

Oltványi Imre

Független Kisgazda Párt hazafiainak egyik legnyakörvösebb alakja, típusa annak az intellektuális zömnek, aki feltételezi történelmi és sorsszerű közelettségét. Realista és aggodó ember, szemléltet a külvilágot. Ezekre a legnyakörvösebb emberek napjainkban, különösen magyar kultúránk rendelőit. Eppen mert olyan jól látja messziről az európai névilágság világosságát, ezért nézi olyan mélyen, kibámulatosan magyar dolgainkat, ismeri az őstörténet illuzióit, romantikus gesztusok kárái és pesszimizmusra szinte ferreál jelölt, mert benne a dolkok és lehetőségek mértékét is, Nehéz és vádaskos megszólalások gyakran hitvány becsületű. Feladatkörük az országos ideológiai prezedializáció. A modern francia irrodalom és művészet alapos ismerője, az új magyar művészeti szemlélet egyik első dírtörője, nem véletlen, hogy bizonyos renyvesméltséggel áll meg zavarral és tisztázatlan politikai viszonyaink között. Sokat törög. Volt a Nemzeti Bank elnöke Svájcba, mint Magyarország első külügyi képviselője a felszabadulás után Magyarországot a nemzetközi intézmények konferenciákon. A Független Kisgazdákért sok vádaskos közben gyakran fordultak hozzá, hiszen ismeri a párt minden változását és lehetőségeit. Az 1946-os éveken ő hívta előre a párt polgári tagozatát, hogy ez legyen segítségére a párt paraszti tömegének és népi vezetők a problémák intellektuális kidolgozásában és megfogalmazásában és hogy kapcsolja a budapesti és általában a városi értelmiség a párt munkájába, a népi politikai életnek a világynak vértörtségébe. A polgári tagozat azóta sok értelmiségi munkatársát adott a Kisgazdák részére, a hídadás városi és falu, nép és polgárság között. Oltványi Imre ekkor világosan látta a problémát, a Kisgazdapárt nem maradhat elszigetelt párt, vidéki osztálypárt, nagy nemzeti párttal kell fejlődnie. Később a parasztság, munkásság értelmiségi összefogásában a polgári tagozatnak nagy szerepe lett, a néppel és a nép sorával azonosult érdekeltségű töbörzés és nyálhite lett ez a tömörítés.

Ortutay Gyula

Itt kezdte szereplését a párt életében. Most kulcsfontosságú és igen elfoglalt személy tekintés politikában, ahinek egyetemes és tárgyaló létezője gyakran felülkerekedik az ellentétek, rendkívül fordultatos politikák, akik rövid karrierje alatt óstörté-

nős tapasztalással kimerítő a magyar politika összes pontjait és zónáit. A párt életében az 1946-os évek óta, a polgári tagozat néven kapcsolódott be. De ez nem történt előkészület nélkül. Addigi pályája is minőségileg a néppel való egyesülés irányművelet. Ortutay Gyula a néprajzi tudomány egész új irányját képviseli Magyarországon, a mi tudományunkban meggyökeresült, minálján körül egy ellenfelet kereskedik. Berzslóvívi mozgókönyvszággal — sohasem volt elzárkózott néprajzi tudós, de közvetlenül érdekelte a tudomány irrodalom, politika minden változása. Gondosan készült jövőendő hivatalára, nézől fogva tanulmányozza a magyar közélet politikai, barátságait megdolgozott ki még 1944 előtt annak megreformálására. Új elgondolásait nagy diplomáciai készséggel és kárleltetőséggel érvényesíti. Működése a Kisgazdákért baloldali csoportjának tagja. Korábban is baráti kört még egy éva nagy ellentétek kavargatnak és még párttagokká váltak is támaszja. A miniszter Ortutay Gyula már barátságos tárgyaló, lecseszeltja az ellentéteket, anélkül, hogy eredeti álláspontjából és magatartásából valamit is engedjen. Igen határozott nézetű annak emberi és európai helyzetéről, ismeri a magyar közélet minden változását és illúzióit.

Igen, ennek a csoportnak magatartása a magyar társadalom megismerését és társadalmi szatellitjával szemben határozottan kritikai volt. Oltványi Imre és Ortutay Gyula jó mutatók pályájukon és magatartásukon, az a kritikai magatartás.

Kötöny Jenővel az a társadalmi és nemzeti kritika valóssággal valóssággal emelkedik. Elméleti-kritikai tartama erkölcsi éledeletesség a magyar politika és társadalom hitvány és hiányos ellen. Ma sem változott egykori kritikája. Hirdeti a nép, a parasztság sorával való teljes azonosulást a szabadság és emberiség szemléletben. Annak idején a legbarátságos ellenfelek ájságították Nemzet és katolikus elhatárolt ékező a hitlerizmus elleni ellenállásához és a német vészidőben kiúzó felszámolásához. Nemzetellenes álláspontjában erőtlen szociális hitvallása is. Cikkekét, könyveket íra hitlerizmus magyarországi terjedéséről ellen. Képviselet a népi jogokért, érvényesítését. Ezek során sok áldozatot szenvedett, a népiak a hitlerizmus ellen, és csak a Dunánál fölvezetésében irányművelet. A februardus után a Kisgazdákért baloldali csoport helyett és éles kiáramlást folytató a társadalmi igazságtét és realitások érvényesítését. Új leg a Kisgazdákért akkori helyét irányművelet. Ma sem tagadja régi hitvallását, első élményét a szociális és humanista keresztény éledelet. De olyan magyar katolicizmusra gondolt, mely hitét és joghatatlanságát állítja az ember szabadságára. A Francia katolikusok ellenállását és egyetemes megismerését magatartásában hitlerizmus társadalmi helyzetével és viszonyával. Ezekre nézve annak a levelesnek, akik világosan érzik, mint kell elválni a társadalmi és politikai fejlődést a történelmi szükségességet és társadalmi igazságtét irányművelet.

Mihályi Ernő

Működésének miniszter is. A mi politikai élet előmozdítását és sokféle érdekeltségű tárgyalóképeséget bízott. Egyes és szellemi tárgyaló, óvatoss és fordultatos gondos figyelem a közvélemény válto-

zásának, — igen, azért szerkesztő volt, a legbarátságos magyar szerkesztő egyike. A Magyarországot igazgatói határolt és népies irrodalom vezetett a Független Kisgazdákért hurokuk ellenfelek koránakban, a népi irrodalom fejlődésében és a falu kultúráról fröcsköztes szolgálatában állította lapját. A Független Magyarországon először emelt meg talán adós viszahanggal a paraszti munkás- és értelmiségi összefogás sorosított politikai fontosságát. Működése annak jelentőségét és mellette végül kitört III és negyedik, mílyen jól ismeri a közvéleményt és mekkora politikai tapasztalattal és változatossegéggel tudja irányítani a lehetőségeket, miközben pillantra nem mond le a nagy princípiumokról.

Es itt van

Gulyás György
ma a magyar politikai élet egyik legvitathatóbb egyénisége. Történelmi gyökereiből eredt, régi szalmár, hitkosok nemest családából, de családja teteje van 48-as és kossuthista, majd még 1918-as karolyista hagyományokkal. Vyralkata és halja a radikális politikai felé, a sorosított magyar társadalom bajait, politikai életünk hibáit és hiányait, a történelmi és társadalmi szükségességek követelményeit. Hibája, hogy Oltványi Imre, Kötöny Jenő, Mihályi Ernő kritikái magatartásában hasonlóan hitkosok magatartás és európai egyetemes nézi a magyar politikát. Működése kritikai és magatartásos kárvelekes és nem aktív. Annak idején vállalta a Kisgazdákért való kizárását a parlamentáris és demokratikus és magyar problémákkal szemben. Radikalizmus és progresszív szemlélete látja meg vele a vezetőségesség jelentőségét és politikai szerepét. Ezek legvalószínűbb hite Kötöny Jenővel nyílt *Dobai írtóknak* és tudják róla, hogy politikaiállásában egyetemes a parasztságot végsé mértékű, parasztemberként csoportosított, parasztemberként igazolja a radikális és határozott fejlődés szükségességét. A ma-

gyar parlamentárisan népi hagyományokkal szembe, feltehetően debattáló, mindig közé vevő, fordultatos és gyors ízevaló.

és szellemi-politikai körök, a XX. század magyar doktrínájának Beújulásának.

Bogár József,
Budapesti lapjait polgármester, Szabó Dezso köréből, a magyar nemzeti radikálisizmus eszméivelől átválta került a Kisgazda-

pártba, ahol hamar kitűnt nagy közérdekeszre és szónoki képességével. A nemese értelemben volt *juste milieu* emberrel közt tartózkodó, aki a megérteket inkább *eggettel*, mint *dezi*. Így különösen alkalmas kévés és bizonyított ügyek leírására, és a transzaktív képességét különösen konfliktusok irrodalom megfogalmazásában éreztetik. A közérdekesz tudás, katechézist, most meg a fővárosi politikától, ahol a Kisgazdákért frakciónak fölittára volt, került az első ízben a közérdekesz, a közérdekesz miniszter után a miniszteri székbe, melynek jelentőségét mindig betöltő adja meg. Majd újra a miniszterpolitika vezetője, jelenleg pedig — úgy hiszünk — Európa legtalálható polgármester. Nagy szellemi érdeklődésével, közérdekesz, nézői, irrodalmi fogékonyságával nagy közérdekesz feladatok betöltésére hivatott. Valahogy úgy talált meg őt a város, mint *Mészáros Katalin Berzsló Könyvtárában* Keckenéit az Ifjú Leslyán Mihályt. Működését annak barátságos végtelenség a Szabadsághegyről a csodiolat, bár félrem visor, amely a hegyek, síkság. Duna találatosságát a dunaegyetemi népek nagy találatosságát szimbolizálja. Azt észlelt, meppolitikai, filozófiai várománkat, de csak megérte nem másoknak, hanem magunknak.

Igen, ilyen férfiak, ilyen egyéniségek vezeték a Független Kisgazdákért ügyvezetői bizottságát, amelyeknek mindenképpen nem is zart és körülhatárolt csoportosságuknak, hanem a közérdekesz emberrel találkozás, akik látják a magyar gondok lényegét és tudják, hogy a magyar közélet az el nem értett, a közérdekesz élő romantika és illúzió körül egyetemes a *kritikai realitások* az egyetlen helyes álláspont. Ez a kritikai realitások az ember a romantika, az illúziók, az ábrándok és kéleletlenek vágyak országában annyira vitalitást nyújt meg, mint a közérdekesz. Független Kisgazdákért baloldaliak helyzetét, — bololt a probléma igen világos és nem egyetemes, a közérdekesz, a szabadság és haladás irányművelet való szabadság, a szükségességet fejlődés, a haladás és előmozdítás, a társadalmi és emberi váloságok felismerése.

Mitől kezd most Anglia?

Ar ancol gazdasági felzárkóztatás javaslata, amelyet a konzervatív és liberális lapok egyszerűen „elutasítottak”, megnevezte a *Korhaza* Házastárs is keresztül ment a most már „nagy” irányú szociális szállítás, ahogy a hogy törvénye váltak a *Korhaza* által hívták világlátó irányú megdöbbenést kellett elérhetetetlen terjedésűvé adja miniszter nyilatkozata, aki ezt mondta: „Még nem tudjuk, mihez is kezdünk, ha megkapjuk a felhatalmazást.”

Ez a kijelentés legfeljebb csak formálisan és szociológusok által valószínűsítő, de tartalmában nem. A kormány valóban nem tudja, mert nem tudhat, hogy megkapja-e a közérdekesz gazdasági hajókának olyan szociális nyelvre boncolódott, melyeket csak teljes egészében lehetne orvosolni a fokozott állami beavatkozás és egyéb részintézkedések legfeljebb a tüneteknél segíthetnek elidegenesen. Egyetemes arról van szó, hogy a háború folytán Anglia kammissziókat kammissziókat, hitlerizmus adós vált, a mig eddig más országok munkája által az angol nép eltarthat, addig most az angol népek kell másokat eltarthat.

Anglia ezidőztárral többet fogvatart, mint amennyit termel, a közérdekesz valaminek meg kell fizetnie. A kormány nagy programjának, a dollártól való teljes átváltoztatás, legfeljebb annyit eredményezhet, hogy a dollártartalékok több hónap helyett háromig vagy négyre futja, de az import ilyen erős korlátozás vizson az élelmiszer helyzetét ena körülmények között fókáit pontja. A megoldást a megszereltve lehető angol kőszénnek nem is itt kerülnek, az angol kőszénnek az USA behozatala válni válni, hogy az angol nép az egész világot eltarthat, a közérdekesz, a közérdekesz, az angol szövetet, luxusát, közérdekesz, közérdekesz népek, nemese szektorát. Ez a társadalmi igazságtét, nem az az autark jellegt politikát, amit a kormány most kezdeményez. A brit megújulásnak felismerését a közérdekesz ugyan tartakítani valannévi dollárt, de az angol elismerés ügyvezetését olyan a közérdekesz, az ilyen ráértesés megdöbbenés soha lehetnek hosszútávú. A szociológus erőforrás, az ilyen gazdasági helyzetek felzárkóztatás, ahol Anglia a legjobbat és a legeset tudta nyújtani.

12. számig végezte. A lap főmunkatársa – a kolofonban jegyezve – dr. Lázár Béla, segédszerkesztő dr. Péter András (az 1935. 2. számig). Az 1936. 1/2. számtól a szakmai tájékozódást segítő hazai és nemzetközi hírek, információk közreadására *Művészeti hírek* rovatot létesített. A lap iránya, szerzői gárdája alapvetően nem változott. A leggyakoribb szerzők: Kállai Ernő, Lázár Béla, Rózsa Miklós, Ybl Ervin, Elek Artúr, Herman Lipót, Farkas Zoltán, Hoffmann Edith, Lyka Károly, Kampis Antal, Rózsaffy Dezső stb., de közöl – többek között – Gerevich Tibor, Gombosi György és Pogány Kálmán írást is. Sem az erősödő német befolyásnak, sem a római iskolának nem adott teret, ezeknek nem szolgáltatta ki a lapot a szerkesztő. Valószínűleg ezért jobboldalról, sőt, szélsőjobbról érték támadások a lapot, ráadásul olyan elsőprő erővel, hogy a sorsát is megpecsételték. A szélsőjobboldali *Magyarság* frontális, Oltványi és a *Magyar Művészet* elleni támadása⁴⁴ az *Ars Hungarica* sorozatot sem kímélte. Legfőbb vádjuk a felelős szerkesztő, Oltványi ellen az, hogy „a lapot teljes mértékben átjásztotta a szabadkőműves, zsidó, kommunista és nemzetközi zsidó szellemiség mákonyától megfertőzött keresztény művészek számára.”⁴⁵

Oltványi művészeti írói, kritikusi tevékenységét a *Magyar Nemzet*ben folytatta. Ezzel az aktuális kiállítások s a képzőművészeti könyvek ismertetésével a művészeti élet sűrűjébe érkezett. Korábban kialakult és megszilárdult érvrendszere, a művészetről vallott felfogása, értékítélete olvasmányos, napi újságcikkjeiben jelent meg. Eseményeit nem adta föl, alapvonásaiban nem módosult a művészethez való viszonya. A német befolyás erősödésével párhuzamosan azonban bizonyos pontokon keményebb és harcosabb lett. Erőteljesebben kiállt a saját igaza, a cikkeiben megfogalmazott elvei mellett. Nyelvi kifejezőkészlete is árnyaltabb, olykor erősebb, expresszívabb lett. Gunyoros-lehengelő, megsemmisítő címkézésére példa lehet vitéz Nagy Zoltán és Balás-Piri László minősítése, „kígyóhajlékonyságú perc-emberkék”-nek nevezve őket.⁴⁶ Oltványi fölkészültségének s ízlésének a határait jelzi, hogy pl. Vajda Lajos jelentékenységet, életműve művészi fontosságát nem tudta fölismerni és olvasói elé tárni. Liberális, polgári szemléletű művészettölgfogásába, polgári esztéticizmusába⁴⁷ Vajda műve már nem fért bele.⁴⁸

⁴⁴ Abban az időszakban nem egyedüli a *Magyar Művészet* kiadásának beszüntetése. A *Korunk Szava* lapengedélye szerinti kiadója, gróf Széchenyi György halála után a kiadói jog átírását kérelmező Katona Jenő beadványát elutasították, így a lap megszűnt. Ld.: Miért nem kapott engedélyt a *Korunk Szava*? *Új Magyarság*, 1939. január 20. (16. sz.) 8. „A *Korunk Szavát* nem tiltották be egyenesen, [...] hanem suba alatt végezték ki”. Ld.: A *Korunk Szava* „halálára”. *Az Ország Útja*, 3, 1939, 1. 56–58.

⁴⁵ (Vigil): A *Magyar Művészet*-folyóirat és a lapengedélyezés. *Magyarság*, 1939. január 11. (5309. sz.) 2.

⁴⁶ Oltványi Imre: Könyvek művészekről és művészetről I. Rippl-Rónai József. *Magyar Nemzet*, 1943. június 24. (141. sz.) 9. – újra közölve: Oltványi 1991. i. m. 115–118. – az idézet: 115–116.

⁴⁷ Vö.: *Kortársak szemével*. Szerk. Perneczky Géza. Budapest, 1967. 44. és *Magyar Művészet 1919–1945*. 1985. i. m. 164.

⁴⁸ Az Oltványit jól ismerő Farkas Zoltán azt is följegyezte, hogy „tudomásul vette ugyan a mai absztrakt irányok létezését, de gyönyörködni semmiképpen sem tudott bennük. Eltévélődésnek érezte.” Farkas Zoltán: In memoriam Oltványi Imre 1893–1963. *Művészet*, 4, 1963, 6. 32.

Oltványi műgyűjtői, múzeumszervezői munkája visszavezet az 1920-as 1930-as évekre, amikor a tisztviselői munkájával párhuzamosan írt, és fejlesztette a gyűjteményét. A Petrovics Elek ösztönözte kortársi magyar műgyűjtés „az ő sugalló ösztönzésére lendült fel újra. Céltudatos, de mindig tapintatos propagandája nélkül aligha keletkezhettek volna olyan magángyűjtemények, amelyek hovatovább az élő művészet legnagyobb értékeit halmozták fel, mint pl. dr. Cseh-Szombathy László, Fruchter Lajos, Márton Ödön, Radnai Béla és Szilágyi Sándor gyűjteménye.”⁴⁹ Oltványi ugyan nem írta le, szerényen elhallgatta, de a fősorolásba magát is beleérthette, ráadásul motorként, másokra is ható gyűjtőként. Bernáth Aurél szerint hatással

5. Oltványi Imre, 1950-es évek eleje.

© Magántulajdon.

volt gazdasági vezetők neobarokk és 18. századi hollandus népeletképek uralta fogadószobáinak a kortárs művészet felé való igazodásában, mert „Voltak olyan bankemberek is, akik a magyar művészet gyűjtését kissé nemzeti kötelességüknek is tartották.”⁵⁰ Fruchter Lajos jegyezte föl, hogy az Oltványi-gyűjtemény milyen meghatározó inspirációt, gyűjtői példát jelentett a számára. „Meglátogattam Oltványiékat. Lakásuk nagyon szép volt, de ennél jobban érdekelt, sőt egyenesen lebilincsel a benne lévő festmények soha nem látott újszerűsége. A falon olyan művészek alkotásai, akiknek a nevét ez ideig sohasem hallottam, vagy ha hallottam is, nem maradtak meg az emlékezetemben. Egry, Bernáth, Berény, Szőnyi, Szobotka, Derkovits. A gyűjtemény legjelentékenyebb részét Egry József gyönyörű képeinek sorozata alkotta. [...] ami valósággal lázba hozott, mégis a gazdagon képviselt Egry művészete volt. Hatása megrendített. Teljesen megfeledkeztem mindenről. Úgy el voltam merülve a képek nézésében, mintha más nem is lett volna a világon”.⁵¹ Oltványi gyűjteményének közvetlen hatása az említetteken kívül még a Köves Oszkár kollekciónál is föllelhető. Az Oltványi gyűjtemény arányai, az egyes festőktől, szobrászoktól bekerült művek természetszerűen voltak harmonikus viszonyban az írásai-ban képviselt művészeti nézeteivel, ízlésével. Kialakítása az 1920-as évektől számítható. A legkorábbi darabjai az 1910-es évek elejéről valók: Gulácsy Lajos egyik

⁴⁹ A hetvenéves Petrovics Elek. *Magyar Nemzet*, 1943. augusztus 10. (179. sz.) 9. – újra közölve: Oltványi 1991. 138–142. – az idézet: 141.

⁵⁰ Bernáth 1967. i. m. 55–56.

⁵¹ Fruchter Lajos: Művészek és műalkotások között. Sajtó alá rend. Bodnár Éva. *Művészettörténeti Tanulmányok. A Magyar Művészettörténeti Munkaközösség Évkönyve*, 1953. (1954) 640.

főműve (*Noconxypánban hull a hó*⁵²), Nemes Lampérth két rajza és Ferenczy Károly 1914-es *Önarcképe*. A többi mű, zömmel az 1930-as évtizedben keletkezett, a KUT, a Gresham-társaság képzőművészei és a Szinyei Merse Pál Társaság egyes tagjai törekvéseit, egykorú munkásságát reprezentálja.⁵³

Dinamikus egyénisége, páratlan szervezőkészsége kellett a bajai múzeum megalapításában való részvételéhez is. Kitűzött céljukat így határozta meg: „barátaim elgondolása szerint ez a képtár az életképes mai magyar művészet tükré kívánna lenni”. Saját, meghatározó szerepét alulértékeli a bajai polgármesternek írott levelében: „Az én tevékenységem mindössze arra szorítkozik, hogy a gyűjtőktől és a művészekről kiválasztom a képeket és szobrokat, s így szinte csak technikai szerepem van az egészben. Ez pedig Bajával szemben olyan kötelességem, amely szóra sem érdemes.” Ám ez mégis komoly szervezőtevékenység, amely gyakori kiállítás- és műteremlátogatások, műtárgyszállítások és a hivatalos szervekkel való egyeztetések körültekintő munkáját követelte meg tőle.⁵⁴ Művészekkel, műgyűjtőkkel, hivatalos szervekkel való kapcsolatait fölhasználva kért alkotásokat, amelyeket a sajátjából valókkal együtt adott Bajára.⁵⁵ Nem Oltványi magángyűjteményének az átadásáról van szó⁵⁶ tehát, hanem az általa és Baján Miskolczy Ferenc festőművész által egybegyűjtött⁵⁷ műegyüttes képezi Baja város Új magyar kép- és szoborgyűjteményét.⁵⁸ A bajai kollekciónak a horizontja szélesebb ívű, mint Oltványi magángyűjteményéé, a Gresham, a Szinyei Társaság,⁵⁹ a KUT, az École de Paris, a szolnoki és szentendrei művésztelep alkotói mellett még a római iskola

⁵² „Ártinger Imre úr tulajdona”-ként közli: *Magyar Művészet*, 9. 1933. 68.

⁵³ Az Oltványi-gyűjteményt a Művelődési Minisztérium Múzeumi Osztálya 1960-ban védetté nyilvánította (84561/1960. okt. 21.). A védett gyűjtemény: Sümegi 1994. i. m. 172–178.

⁵⁴ Borbíró Ferenc bajai polgármesternek 1936. szeptember 30-án írott, fentebb idézett levelében azt is rögzíti, hogy a „napokban ismét tájékoztattam dr. Gerevich Tibor egy. tanár öméltségét, a Műemlékek Országos Bizottságának elnökét, az Orsz. Művészeti és Irodalmi Tanács alelnökét. [...] Tegnap délután Csánky Dénes dr. öméltségével, a Szépművészeti Múzeum főigazgatójával tárgyaltam le a dolgot. [...] A Művészeti Tanács több tagjával is átbeszéltem a dolgot.” *A város keresi múltját. Borbíró [Vojnics] Ferenc, Baja város polgármestere. Emlékezések, dokumentumok.* Szerk. Merk Zsuzsa, Rapcsányi László. Baja, 2007. 25–27.

⁵⁵ A Türr István Múzeum földszinti kiállítóterme előterében 2000. október 9-én helyezték el Oltványi Imre portré-domborműves emléktábláját (Csíkszentmihályi Róbert műve), mely a múzeumalapításban végzett munkáját örökíti meg. Sümegi György: Oltványi Imre emléktáblája alá. *Új Művészet*, 12, 2001, 2. 44. Baján utcát is elneveztek róla.

⁵⁶ Sokáig tartotta magát az a hibás nézet, hogy a bajai múzeumot Oltványi magángyűjteményéből alapították. *Művészeti lexikon.* Főszerk. Zádor Anna, Genthon István. III. Budapest, 1967. 603.; Dévényi Iván: Emlékezés Oltványi Imrére. *Műgyűjtő*, 7, 1975, 1. 3., *Magyar művészet 1919–1945.* 1985. i. m. I.: 124.; hu.wikipedia.org/wiki/Oltványi_Imre, mult-kor.hu/cikk.php?id=19381

⁵⁷ Bajai festők is adtak és özv. Nagy Istvánné a férje harminckét munkáját.

⁵⁸ A Városi Képtárat a törvényhatóság 1936. október 7-i gyűlésének határozatával hozták létre.

⁵⁹ Oltványi 1936. január 21-től tagja a Szinyei Merse Pál Társaságnak.

6. Az Oltványi-Rózsa család síremléke a Farkasréti temetőben, 2022. Bardoly Márton felvétele.

néhány műve is belekerült. Az állomány: 62 táblakép, 12 szobor, ebből Aba-Novák Vilmostól Csánky Dénesig, Martyn Ferenctől Zádor Istvánig 49 művet közvetlenül a művészek és műgyűjtők (Szilágyi Sándor, Hatvany Ferenc, Fränkel József, Rózsa Miklós, Fruchter Lajos, dr. Bartha Ferenc, Dr. Aszalós Imre, Oltványi Imre) adományoztak.⁶⁰ Oltványi ösztönző példája közvetlenül hatott, mert „tevékenységének volt köszönhető számos jelentős bajai magánygyűjtemény kialakulása”.⁶¹

A koalíciós években hangsúlyeltolódás következik be Oltványi életében és tevékenységi területén: magas beosztásokban vállalt közhivatalt. A már korábban is politizáló Oltványi politikai pályája és szerepvállalása teljesedett ki ekkor. Politikai

⁶⁰ Jegyzékét közli: *Oltványi Imre emlékkiállítás* 1963. i. m. A művek kiválasztásával, begyűjtésével és Bajára szállításával kapcsolatos Oltványi Imrénék Miskolczy Ferenchez küldött leveleit összefoglalja: Sümegi 1994. i. m. 172–178., *Bajai Képtár I. Oltványi Imre gyűjtése*. Szerk. Solymos Ede. Baja, 1976.; Kovács Zita: Egy gyűjtemény születése. A Türr István Múzeum képzőművészeti gyűjteményének keletkezéstörténete. *Múzeumi kutatások Bács-Kiskun megyében 1995–1996*. Szerk. Székelyné Kőrösi Ilona. Kecskemét, 1997. 145–152.; Kovács Zita: Baja értékörző város I. Oltványi Imre szerepe az 1930–40-es évek magyarországi műgyűjtésében. *Magyar Művészeti Fórum*, 2, 1999, 1. 57–61.

⁶¹ Kovács Zita – Kőhegyi Mihály: Egy bajai orvos, dr. Aszalós Imre műgyűjteménye [Dr. Aszalós Imre és Oltványi Imre kiadatlan levelezése 1936–1943 között]. *Cumania*, 17. 2011. 341–382. – az idézet: 342.

szerepvállalása akadályozta művészeti írói, kritikus tevékenységét 1944 márciusa után több mint fél évtizedig.⁶² Ez idő alatt fontos történelmi eseményeket rögzített számos kéziratában és naplójában.⁶³ A Független Kisgazdapárt aktív tényezője, majd a politikából kiszorulva múzeumi vezető (Magyar Nemzeti Múzeum, Szépművészeti Múzeum), innen nyugdíjazták. Ám ekkor sem hagyja abba a munkát: megírja politikusi pályája emlékezetes történéseit, 1956–1957-es naplója a forradalom és az első kádári év fontos kordokumentuma,⁶⁴ ezeken kívül zenei könyveket fordít.⁶⁵

Az 1950-es években, kényszernyugdíjazása éveiben keserű szájjal búcsúztatta el a barátait, azokat, akik művészként s emberként egyaránt sokat jelentettek számára: Egry József, Szőnyi István, Kállai Ernő,⁶⁶ Pécsi József.⁶⁷ Ekkor már nem foglalkozott behatóan kortárs művészettel. Munkácsy életrajzi leveleit⁶⁸ és a Munkácsy-kiállítás oeuvre-katalógusát publikálta, s egy, a szokásosnál részletesebb recenziót Farkas Zoltán Paál László könyvéről. Oltványi Munkácsy publikációival⁶⁹ jutott legközelebb a művészettörténeti módszer szakszerű alkalmazásához, a hiteles művészet-történeti munkához.

⁶² A Magyar Képzőművészek Alkotásait Értékesítő Szövetkezet társelnöke volt, Fischer Józseffel együtt. *Tér és Forma*, 18. 1944/1945, 11. hátsó belső borító.

⁶³ *Vacsorán Vorosilov marsallnál. Oltványi Imre naplófeljegyzése 1945. szeptember 8-án.* Sajtó alá rend., bev. Sümei György. Magyar Nemzet, 1989. július 22. (170. sz.) 8. és 1989. július 24. (171. sz.) 6.; *Az 1945–47-es magyar demokrácia végnapjai.* Bev. Litván György. *Újhold-Évkönyv 1990/2.* Szerk. Lengyel Balázs. Budapest, 1990. 353–383.

⁶⁴ Napló 1956. szeptember 6. – november 7. és. 1957. április 25. – augusztus 24. *Naplók, interjúk '56-ról.* Szerk. Sümei György. Budapest, 2006. 25–111.

⁶⁵ Arthur Honegger: *Zeneszerző vagyok.* Budapest, 1960. (2. kiad. 1961.); Szergej Prokofjev: *Önéletrajz és írások.* Budapest, 1962.; Georges Duhamel: *A vigasztaló zene.* Budapest, 1964.

⁶⁶ Oltványi Imre: Kállai Ernő. [1954. XII. 4.] Sajtó alá rend. és bev. Sümei György. *Új Művészet*, 1, 1990, 2. 65–66.

⁶⁷ Oltványi Imre: Pécsi József. *Fotóművészet*, 33, 1990, 1. 27. – A Naplóról és az akkor még kéziratban lévő Oltványi írásokról: Sümei György: Oltványi naplójáról. Uo., 53.

⁶⁸ Farkas Zoltán szerint eredetileg „a Munkácsy Mihályról tervbe vett életrajz, mellyel Oltványi Imrét, Végvári Lajost és engem akar a M. T. A. megbízni” – Végvári Lajos szerzőségére redukálódott. *Fülep Lajos levelezése VI. 1951–1960.* Sajtó alá rend. F. Csanak Dóra. Budapest, 2014. 137–139. – az idézet: 137. Oltványi Munkácsy-gyűjtése, cikkmásolatai, fényképek, levelezéséből Bernáth Aurél, Ferenczy Béni, Vilt Tibor stb. hozzá írottjai és Oltványi Egry Józsefnek, Fülep Lajosnak, Réti Istvánnak stb. írt levélmásolatai s egyéb dokumentumok: MI Adattár, ltsz.: MKCS-C-I-152. – *A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézetének Adattára. A fondok jegyzéke és leírása.* Szerk. András Edit és Pataki Gábor. Budapest, [2000]. 87–88. Irodalmi levelezése Babbitstól Szabó Lőrincig az MTA KIK Kézirattárában található.

⁶⁹ Oltványi tervei között „a nagy Munkácsy monográfiát említem, amelynek összegyűjtött minden kincsét, hatalmas tudományos eredményeit, pazarló göggel osztotta szét” – említette búcsúbeszédében Ortutay Gyula. *Oltványi Imre emlékkiállítás.* Szerk. Solymos Ede. Baja, 1963. 6.

OLTVÁNYI IMRE PÁLYAKÉPE

Oltványi Ártinger Imre (Bácsalmás, 1893. február 20. – Budapest, 1963. január 13.) politikus, művészeti író, műgyűjtő, szerkesztő, fordító. Édesapja községi írnok Katymáron, majd városi díjnok Baján, édesanyja Oltványi Erzsébet. Édesapja 1916-ban Baján meghalt, így nem tudott a gimnázium elvégzése után továbbtanulni. 1907-től 1910-ig a bajai Kollár Antal-féle könyvnyomdában és könyvkereskedésben inaskodott, majd segéd, ezután újságíró a *Bajai Hírlap*nál (1912–1914). Ugyanezen időszakban magánúton elvégezte a gimnáziumot és 1914-ben érettségizett. Az I. világháború kitérése után 1914. júliustól 1918. decemberig frontszolgálatot teljesített, s tartalékos zászlósként orosz hadifogságba esett. 1918–1919-ben Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetemen jogot és bölcsészetet hallgatott, 1920-ban avatták jogi doktorrá, majd elvégezte a budapesti Keleti Kereskedelmi Akadémiát is (1920–1921). Az Országos Földműves Szövetség titkáraként (1920–1921. december) megszervezte az első országos parasztgyűlést a Vérmezőn húszezernél több résztvevővel. A Magyar Jelzáloghitelbank Rt. titkára (1922–1923), vezértitkára (1923–1924), cégvezetője (1924–1925), igazgatója (1925–1937), ügyvezető igazgatója (1937–1945. január 29.). A politikai életbe Nagyatádi Szabó István kiscgazdapártjának tagjaként kapcsolódott be (1920-tól 1923-ig). 1930-tól alapító tagja és egyik vezetője a Független Kiscgazdapártnak. 1943-ban megalakította a párt polgári tagozatát. A *Politika* című hetilap (1947–1949) főszerkesztője. A két világháború közötti időben irodalmi és képzőművészeti írásokat közölt, először Ártinger Imre néven, majd 1940-től fölvette az édesanyja vezetéknevét. Addig Ártinger, majd Oltványi Imre néven (előfordult az Oltványi-Ártinger Imre változat is) jegyezte cikkeit. Ő írta az első könyvet *Egry Józsefről* (1932) és *Derkovits Gyuláról* (1934), szerkesztette az *Ars Hungarica* képzőművészeti könyvsorozatot, majd a *Magyar Művészet* című folyóiratot (1935–1938). A *Magyar Nemzet* képzőművészeti kritikusaként is tevékenykedett (1941–1944). Házasságából két gyermeke született: Ambrus (1932–1983) irodalomtörténész és Noémi (1936) gyógyszerész. A II. világháború után a Magyar Nemzeti Bank (MNB, 1945. január–augusztus és 1945. november – 1946. augusztus) és az Országos Gazdasági Tanács elnöke (1945. május –1945. július), az Ideiglenes Nemzeti Kormány pénzügyminisztere (1945. július 21. –1945. november 15.).⁷⁰ Az Ideiglenes Nemzetgyűlés tagja (1945. április–november), nemzetgyűlési képviselő (Nagy-Buda-

⁷⁰ Pénzügyminiszterként hozzá köthető az „év legnevezetesebb gyarapodása”. Hat kép „megvételükre mindössze egy heti opció állott rendelkezésre. Hogy a kivételes jelentőségű képek ma a múzeum [...] birtokába mentek át, azt egyes egyedül Oltványi Imre pénzügyminiszter úrnak köszönhetjük, kinek az ország legsúlyosabb pénzügyi krízisének idején volt szíve és bátorsága órákon belül a szükséges fedezetet, rendkívüli hitel formájában előteremteni, amivel bebizonyította, hogy nemcsak finom ízlésű műbarát, nemcsak nagyvonalú és gyorskezü barátja a múzeumnak, hanem kitűnő üzletember is, aki a romlandó pénzből örök értékeket tud teremteni”. A hat kép: három Adrien Isenbrandt, Greco *Apostolfeje*, Renoir *Fiatal nő arcképe*, és Claude Monet *Etratat-i halászbárkákja*. Genthon István: A Szépművészeti Múzeum új szerzeményei. *Tér és Forma*, 18 1944/1945. 177–181.

pest, 1945–1947). Az FKgP fővárosi szervezetének elnöke (1945), a párt országos intézőbizottságának tagja (1945. augusztustól), újjászervezett polgári tagozatának elnöke (1947. júniustól). A Kisgazda Párton belüli, Ortutay-Oltványi-csoport (az ún. „O”-csoport) egyik névadója. A Magyar Köztársaság rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere Bernben (1947. augusztus – 1948. augusztus). A Magyar Nemzeti Múzeum elnöke (1948. december – 1950. február), s nyugdíjazásáig a Szépművészeti Múzeum főigazgatója (1950. február 22. – 1952. július 15.). Felesége: Rózsa Lillian ((1903–1957). Kítüntetések: Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztje, 1947; Magyar Népköztársasági Érdemrend I. osztálya, 1950.

BIBLIOGRÁFIA

Illés Eszter: *Oltványi Ártinger Imre (Bácsalmás 1893. II. 20. – Budapest 1963. I. 13.) politikus, művészeti író, gyűjtő, lapszerkesztő.*

https://bibliografia.szepmuveszeti.hu/2020_honlap_muveszettorteneszek/Oltvanyi_Artinger_Imre.pdf

OLTVÁNYI IMRE FONTOSABB ÍRÁSAI

Oltványi Imre összes 1931–1943 között megjelent, s a 20. századi művészettel foglalkozó írását – két könyvének szövegét is – tartalmazza: Oltványi Imre: *Művészeti krónika. Összegyűjtött képzőművészeti írások.* Sajtó alá rend., az utószót s jegyzeteket írta: Sümei György. Budapest, 1991. – továbbiak: Bartók Béla. *Jelenkor*, 5, 1943, 23. (december 1.) 9.; Oltványi Imre: Megvédjük a demokráciát! *Független Magyarország*, 1947. január 7. (1. sz.) 1–2.; Magyarország válaszüton. *Politika*, 1947. május 24. (8. sz.) 1–2.; Miért állunk a baloldalon? *Politika*, 1947. június 14. (11. sz.) 1.; Munkácsy Mihály életrajzi levelei. *Szabad Művészet*, 4, 1950, 12. 490–495.; *Munkácsy Mihály kiállítás.* Bev. Pogány Ö. Gábor. [Benne: Oltványi Imre: A festmények és rajzok jegyzéke, 11–52.] Kiállítási katalógus/Műcsarnok. Budapest, 1952.; Oltványi Imre: Pécsi József. Sajtó alá rend., bev. Sümei György. *Fotóművészet*, 33, 1990, 1. 27.; Oltványi Imre: Kállai Ernő. [1954. XII. 4.] Sajtó alá rend., bev. Sümei György. *Új Művészet*, 1, 1990, 2. 65–66.

MÉLTATÁSOK OLTVÁNYI IMRÉRŐL

Gách Marianne: Oltványi Imre pénzügyminiszter. „A demokratikus kormány mindent elkövet, hogy a magyar szellemi életet fölvirágoztassa!” *Színház*, 1, 1945, 2. (augusztus 22/28.) 3.; *Oltványi Imre emlékkiállítás.* Szerk. Solymos Ede. Baja, 1963. (benne: Ortutay Gyula: Oltványi Imre temetésén, 5–7. és Solymos Ede: Oltványi Imre 1893–1967. 9–11.); Farkas Zoltán: In memoriam Oltványi Imre 1893–1963. *Művészet*, 4, 1963, 6. 32.; Bernáth Aurél: *A múzsa udvarában.* Budapest, 1967. 53–58.; Dévényi Iván: Emlékezés Oltványi Imrére. *Műgyűjtő*, 7, 1975, 1. 1–4.; *Bajai Képtár I. Oltványi Imre gyűjtése.* Szerk. Solymos Ede. Baja, 1976.; Horváth György:

Oltványi Imre: Művészeti krónika. Bp., MTA Művészettörténeti Kutató Intézet, 1991. [rec.] *Új Művészet*, 3, 1992, 8. 82-84.; Sümei György: Bankár műgyűjtő s műértő. Száz éve született Oltványi Imre. *Magyar Nemzet*, 1993. február 19. (42. sz.) 11.; Sümei György: Bankár műgyűjtő s műértő. Száz éve született Oltványi Imre. *Magyar Nemzet*, 1993. február 13. (42. sz.) 11.; Sümei György: Oltványi Imre mint gyűjteményalapító és műgyűjtő. *Tanulmányok Zádor Anna 90. születésnapjára. Ars Hungarica*, 22. 1994. 173-178.; Borbándi Gyula: Magyar politikai pályaképek 1938-1948. Budapest, 1997. 336-337.; Kovács Zita: Baja értékőrző város I. Oltványi Imre szerepe az 1930-40-es évek magyarországi műgyűjtésében. *Magyar Művészeti Fórum*, 2, 1999, 1. 57-61., 2.: 26-30.; Sümei György: Oltványi Imre emléktáblája alá. Elhangzott baján a Türr István Múzeumban, 2000. október 9-én. *Új Művészet*, 12, 2001, 2. 44. - Gulyás XIX.: 768. - MÉL II.: 317-318.; KMML II.: 965.; MMA 663. (Kovács Zita); ÚMÉL IV.: 1146-1147.; RÚL XV.: 330.